Kommentar/ politikk: Finnmarken 3012000

SVEKKER IDENTITET OG SAMHOLD I NEIDEN av Mikit Ivanowitz

- De to lokale foreningene i Neiden har over flere år arbeidet for at det skal bygges opp et kultursenter og museumsanlegg, som kan bidra til å styrke identitet og samhold. En slik utvikling ønsker ikke Sametinget her i Neiden, skriver Mikit Ivanowitz i dette innlegget.

I Finnmarken av 24, august d.å. sier Frits Mathisen at undertegnede driver en privat vendetta mot Sametinget. «Vendettaen» høres alvorlig nok ut og vil kunne skape en veldig trist og vanskelig situasjon for det «stakkars» Sametinget. Noen økonomisk vinning har det heller ikke blitt, men heller det motsatte. Mitt engasjement så langt har bare ført meg til Platens erkjennelse om at ærlighet oftest er mindre økonomisk lønnsomt en uærlighet. Mine motiver er redelige som min samvittighet, som jeg etterlever etter beste kjønn. Den kjente poeten Goethe sier at det er lettere å avsløre en feil, enn å finne sannheten, da den første ligger på overflaten lett tilgjengelig, mens den andre ligger i dypet hvor få er villig til å søke etter den.
". Etter min oppfatning kan det siste utspillet til Frits sammen med de tidligere få en motsatt utvikling;
enn det han ifølge media ønsker å oppnå. For ikke mange år siden skrev han også et brev, datert 30.04.97, til Sametinget og statlige myndigheter. Da fraskrev han og noen andre personer sine rettigheter på etnisk grunnlag. Sitat fra dette brevets siste side: «Vi bosittene Østsamer i Neiden som Har underskrevet dette brev, frafaller kravene om særrettigheter på etnisk grunnlag.» Det interessante her er at livjelakfisket, som i dag kalles for kappalafisket, er et fiske som bygger på skoltenes tradisjoner og hevdvunne rettigheter på etnisk grunnlag. Slik jeg ser det bruker Frits' de etniske rettighetene, så lenge det passer hans interesser. Undertegnede som i motsetning til Frits er født i Skoltebyen har ingen rettigheter dl dette tradisjonelle fisket.

I Finnmarken av 09.12.00 gir Frits støtte til økt samisk innflytelse i kommunen. I avisen henvises det til et brev han har skrevet. I brevet gir han og flere uttrykk for en tilfredshet med at Østsamisk Museum er underlagt De Samiske Samlinger. Disse personene viser ved dette sin støtte til samisk innflytelse, og dermed støtte til den samiske rettighetskampen. Dette er et paradoks, sett på bakgrunn av hans tidligere motstand mot etniske rettigheter. Når man videre vet at hans sønn er en av de to ansatte ved Østsamisk Museum, da er egeninteressene synlige nok. Det er derfor ikke underlig at personene gir uttrykk for «tillit til de som jobber ved Østsamisk Museum».

Sametinget har håndtert ansettelsene på en skammelig, kløne te og uverdig måte. De Samiske Samlinger og Sametinget er også inhabile i ansettelser av personer som skal arbeide ved Østsamisk Museum. I dag er museet profil å styrke det samiske, mens målsettingen skulle være å styrke skoltenes identitet. De to lokale foreningene i Neiden har over flere år arbeidet for at det skal bygges opp et kultursenter og museumsanlegg, som kan bidra til å styrke identitet og samhold. En slik utvikling ønsker ikke Sametinget her i Neiden. Dette vises ved ansettelsen av avdelingsleder ved Østsamisk Museum, som verken har kulturell tilhørighet, lederutdanning eller yrkeserfaring. Personen er en nyutdannet arkeolog og ble head-hentet av De Samiske Samlingers styre, fordi vedkommende ville være en lojal medspiller og ivareta Sametingets interesser. Er en nyutdannet person uten yrkeserfaring kvalifisert som leder ved noen institusjoner? De Samiske Samlingers styre manipulerer med ansettelser for å sikre den samiske profilen! Viser ikke dette at Sametingets ikke ønsker at skoltene/ østsamene selv skal styre utviklingen i sitt område, og er ikke dette et habilitetsproblem? Kulturkompetanse burde være den viktigste egenskapen for en leder ved denne kulturinstitusjonen, fordi lederen burde være en frontfigur i arbeidet med å ivareta skoltenes/ østsamens interesser under og etter etableringen. I tillegg til det en god kulturfaglig og administrativ kompetanse. Arkeologisk kompetanse er overhodet ikke en kvalifikasjon, som en leder trenger ved denne institusjonen, fordi hovedmålsettingen ved etablering av Østsamisk museum er å bidra til en kulturell revitalisering. Dernest skal denne institusjonen stå for en nøytral og sannferdig formidling av skoltekulturen. Etter undertegnedes mening har ingen av de ansatte ved Østsamisk Museum disse sentrale kunnskapene, som kan ivareta disse målsettingene.

«Må de små folk alltid ha valget mellom isolasjon eller utslettelse -og ikke noe annet?» Sitat fra Reidar Hirstis bok «Suenjel-folket ved veis ende.»

Mener Sametinget at skoltene/ østsamene er ved veis ende, og at minoritetsrettighetene ikke skal gjelde for de få av skoltene som fortsatt har sin kulturidentitet og stolthet i behold.

De Samiske Samlingers håndtering av ansettelsene ved Østsamisk Museum kan virke slik, og er derfor svært kritikkverdig. Østsamisk Museum er i dag en blåkopi av De Samiske Samlinger, mens den i utgangspunktet skulle etableres som en nasjonal kulturinstitusjon for skoltene i regionen. De Samiske Samlingers styre og Sametinget har i denne saken brutt alle artiklene i ILO-konvensjon nr 169s prinsipper. Retten til egen-definering og selvråderetten er den viktigste retten, den har Sametinget fratatt skoltene. Skoltene har en kandidat med de rette kvalifikasjoner for lederstillingen ved Østsamisk Museum. Personen er født under krigen i Skoltebyen, har en lang og variert yrkes utdanning og praksis, har en sterk kulturell identitet og tilhørighet, har lederutdanning, kulturutdanning og har studert samenes og skoltenes historie over flere år. Samisk museumslag. Samisk kulturråd og Tromsø Museum utlyste i 1996 en prosjektstilling «Utvikling av østsamisk museumskompetanse». Personen søkte og ble tilsatt i et toårig «skreddersydd opplegg med henblikk på å opparbeide faglig og administrativ kompetanse for ledelse og etablering av et kultursenter i Skoltebyen i Neiden», sitat fra tjenestebekreftelse fra Tromsø Museum. Forutsetningen for dette prosjektet var nettopp å utdanne en ressursperson blant skoltene/ østsamene. Personen skulle senere få ansvaret for å videreføre planleggingen og oppbyggingen av en nasjonal kulturinstitusjon for skoltene i regionen. Ved sin politikk og handlemåte skviset Sametinget ut denne personen.

I Altaposten av 20. november d.å. sa visepresidenten i Sametinget at Norge har ratifisert lLO-konvensjonen, som beskriver urfolks rett til selvbestemmelse. Avslutningsvis i artikkelen sa hun, sitat: «Det er imidlertid liten vilje i Norge til å anerkjenne denne retten», sitat slutt.

Sametingets handlemåte i Neiden er derfor et paradoks! Skoltene blir av de fleste kalt for en minoritet i minoriteten, også for en unik minoritet. Ifølge nasjonale og internasjonale konvensjoner har skoltene som minoritetsgruppe råderett over egen kultur og skulle vært premissleverandør for all utvikling i sitt område. Denne retten har Sametinget tatt fra skoltene i Neiden, og opptrer tross sine egne argumenter mest som en okkupasjonsmakt i arbeidet med realisering av et «Østsamisk Museum». De av østsamene som støtter Sametingets overtramp motarbeider sin egen kultur og støtter okkupasjonsmakten. Hva kalles slike under en krig?

De brevskrivenede «østsamer» må besinne seg å lære av historien, ellers vil alle planene om etablering bli lagt på is til en fjern fremtid. Ønsker man et Østsamisk museum på skoltenes/ østsamenes premisser eller er det bare egeninteresser og «janteloven» som skal telle i Neiden. Hva har Frits og hans brevskrivere bidratt for at Østsamisk museum ble etablert, og hva har det kostet han, økonomisk eller psykisk? Undertegnede har brent alle broer og etablert seg i Neiden i den tro at Sametinget skulle oppfylle sine forpliktelser.

Som 50-åring gjennomførte undertegnede flere års studier, tok på meg ny studiegjeld og betalte et millionbeløp for å etablere meg i Neiden. Ifølge Frits kan jeg ikke kreve noen økonomisk kompensasjon for dette. Tross alt har jeg satset både min og families fremtid for å etablere oss i Neiden? Mener Frits at mine motiver er uhederlige eller har han kandidater med bedre kulturkompetanse, eller er han imot mitt kandidatur av personlige grunner. Jeg forstår heller ikke hensikten med hans utspill med det siste brevet til myndighetene.

Er det et ekte ønske om at skoltene/ østsamene skal få et kulturhus, eller var brevet sendt for å gi uttrykk for at det råder et anarki. Hvis sistnevnte var hensikten, så er det mulig myndighetene tolker budskapet slik, og følgende kan bli negative. Jeg velger å tolke at hensikten var vel ment, men er redd for at myndighetene har en annen tolkning og nedprioriterer prosjektet. Mitt engasjement har vært og er et ønske om å arbeide for å synliggjøre skoltene/ østsamene som en særegen minoritetskultur. Mitt engasjement i dette arbeidet er ikke blitt sett på som noe positivt av såkalte «Sametingssystemet», men når idealismen er sterk nok lar man seg ikke stoppe. «Fred er ei det beste, men at man noget vil», skrev dikteren Bjørnson.

Mikit Ivanowitz